

zódott tanítványaikban s utódaikban. Mindegyik utód iparkodott gyarapítani, tökéletesíteni azt, mit elődeiktől örökölt. A tudományok ötvenéves nagy intézménye, az egyetem, kell, hogy sok oly tökéletességek birtokában legyen, amelyek még hiányzanak egy kezdő egyetemnél. S itt nem az épületek és felszerelések a legfontosabbak. Legfontosabbak a vezető lelkek, a gazdag hagyományokon nevelődött, az ötvenéves mult legjobb szellemével eltelt s ezt is tökéletesíteni tudó, érett, bölcs lelkek. Erre következtetünk, mikor az eszmények értékeért lelkesedünk s föltesszük, hogy minden nemesebb lélek ezekért lelkesedik, tehát igyekszik is megvalósítani. Az ünnepek éppen arra valók, hogy az események kultuszát fölragyogtassák s a jóakaratoknak új energiát adjanak. Az eszmények fénye rávilágít a hiányokra s a hiányok meglátása is örvendetes, mert megvilágítja az új alkotások munkaterét.

Szeged jubiláljon, mert megnyerte a nemzeti társadalom lelki tökéletességeinek legfelsőbb intézményét, a tudományok egyetemét, nem mint új palántát, hanem mint ötvenéves multa, hagyományokra és nagy sikerekre visszatekintő nagy intézményt. A magyar főváros egyetemének és akadémiájának igen kiváló erői kerültek ki a kolozsvári egyetemről. Az ünnepség itt is rávilágíthat a nagy hiányokra. Anyagiakban legnagyobb hiánya a felszerelés, melynek kiépítése nagy lendületet nyerhet az ünnepi lelkesedés fényénél és gyújtó tüznél. Lelki téren legnagyobb hiánya — akkor, mikor gazdasági, anyagi haladásunk fakultásának születésére gondolunk s ezt hűn óhajtjuk, — a keresztény vallás és bölcsélet fakultása, mint a magyar társadalom és tudomány keresztény restaurációjának legfontosabb fényforrása és erő tényezője. Aki akarja a célt, akarnia kell az eszközöket is.

Dr. ERDÉLYI LÁSZLÓ.

Bábakalács.

(Kis regény.)

(Vége.)

Marosvásárhely, 1920. május 31.

Én most néhány együgyű szót fogok leírni, valami gyermekimádságot, kár, hogy elfelejtettem már latinul a Miatyánkot, mert most nagyon jó volna, ha automatikusan, hipnotikusan le tudnék morzsolni néhány belém rögződött, gondolattalan, jelentéstelen, értelmefejejtett, színevesztett, illatahagyott szót:

Pater noster, qui es in caelo, sanetificatur nomen tuus, adveniat regnum tuum, fiat voluntas tua, voluntas tua . . . Voluntas Tua . . .

Voluntas: akarat. Voluntas. Látok egy hajót, régi három árbocos vitorlást látok, görög cohorsok állanak sűrű phalanxban rajta, az aegai öböl fölött ragyogó kék égre merednek a kosfejek . . . cothurnusos, lágy chitonos asszonyok a parton, kétszer evező feszül a víznek, egy lánc, egyszerre csak egy lánc megpattant, kitépi a tengerfövényből az utolsó horgonyt és sulyosan gördülő hörgéssel dörög végig a fődélzeten és a bucsuzók szívéen: Voluntas Tua.

Nézz a szemembe (Enyém. Ugy-e látod még benne a repülőket messzi detailba mélyedő eltávozottságát. Én elindultam, s már megyek a jelen dolgok valóságán keresztül az után a távolság után, melyről anyiszor kérdeztél, hogy: Most hova néztél?

Megyek. Már feszül, feszül a lánc, s ha feltéptem a szíveimből ezt a legutolsó horgonyt, megirtam ezt a levelet, akkor már reszkethet Madonna Mia lágy selyemhajadban a három sor keskeny szalag: én elindultam.

Igen, hát nekem most beszélnem kell, hát talán

szépen, rendjén. Nem történt semmi, itt ülök Vásárhelyen a Poklos-utcai házban, tizenegy óra este, kint azt hiszem, május van, jázmin, holdfény, a cigány játszik a szomszéd kocsijában, szóval, ami ilyenkor lenni szokott és én ülök itt és írok — nem, de igen — egy levelet, mint bármikor este és minden jár a maga útján. Talán itt kell kezdenem. Hogy én ülök itt Vásárhelyen, a Poklos-utcai régi házban, mely holnap-tól kezdve már nem az enyém. És az egész házban már semmim nincs, két becsomagolt ládán és egy kofferen kívül, egy óra múlva már nem az enyém ez az asztal, a toll, tinta, ez a villanyvilágosság, levegő. Nemcsak itt, hanem az egész városban, egész Erdélyben és az egész világon semmim sincs már, mint pár marék por egy-két temetőből.

Eladtam. Az utolsó darab rongyot én adtam el. De mégis ezt nem én tettem, én nem is csináltam semmit, minden csak történt és úgy történt, ahogy történnie kellett. Az utca köve a ház előtt, melyből az öregapám négy ménlovának patkója vert ki szikrát, már száz esztendővel ezelőtt tudta, hogy az én vékony cipőm-talpával lesz egy utolsó találkozása egyszer. Mert ebben a bünt, a hibát nem az ősapám, s nem én, nem mi, nem az emberek, nem a háborúk, forradalmak, ellenségek és eszmék követték el, hanem a fajta, a vér.

Amikor egy aktív cselekvés vált ki belőlem, akkor igazából az én kezemből a dédapám szelleme mozgott. Nem vagyok eléggé igazhitű kálvinista: én megpróbáltam ellene tenni azoknak, amik meg vannak írva. De jött a háború, a forradalom, a kommün, az oláh megszállás, a trianoni béke, apám, anyám elmentek, vesztett a föld, a ház, Erdély és minden.

UJ ÉLET a legmagyarabb hetilap!

Csak Te maradtál, aki a leggyöngébb voltál, mert asszony voltál. Nem akarom, hogy Te is, hogy Téged is elveszítsek. Célom, tervem nincs, de megyek innen, mint ahogy Pompejít elhagyta utolsó-előtti napon az állat. Nem tudok ülni a pusztulás, bukás árnyékában. Érzem, hogy itt a láthatatlan kéz fölötté van minden akarásom homunkulusának. Tudom, hogy itt a vérben és a földben van az átok: elmegyek innen. Nem tudom nézni, hogy a szívem ugyanazzal a tehetetlenséggel gyűlölje az oláhot, az elnyomót, a gyöngébbet, kevesebbet érőt, de szerencsésebbet és ravaszabbat, hogy az életem ugyanazzal a gesztussal nyuljon a bor vagy más morfium után, mint a nagyapámé.

Megpróbáltam felrázni a részegeket, a testvért, a székelyt, az visszaesett az árokba: Elmegyek innen. Megpróbáltam önzőnek lenni, nem törődni senkivel, semmivel, de én, aki a föld ölén, a föld szeretetében, a föld bírására nevelkedtem, nem tudtam más asszonyt csókolni azért, hogy el ne veszítsem őt: Elmegyek innen.

Isten látja, ha én csak valakiben is ráismertem volna az igazi, az ősi fajtámra, ha csupa akémek között járván, csak egyszer rám villant volna, ugyanegy titok alatt valakinek a bátor, jókedvű szeme, ha én csak egy rögben ráismertem volna a tavalyelőtti, a déis küküllőmenti fekete földre; ha csupa strada, boulevardul és piarra kövén járván csak egyszer kitűközt volna az idegen nevek alól, hogy: Kossuth-utca, Isten látja, én itt maradnék. Itt maradnék az eke mellett és várnám a legelső percet, amelyben igazságok teljeseznek be, melyben testté válik az ige, megoldódik a kérdés. De ez nem így lesz. Mert csak az az igazság igazság, amely napról-napra nő, csak addig igazság változatlanul az igazság, amíg változatlan az, aki benne hiszen. És mi valamennyien elvesztettük a hitünket. De én vissza akarom szerezni a magamét: Elmegyek innen.

Én valamerre Keletnek megyek. Az a fixa ideám, hogy valahol mongol, japán, turáni földön megtalálom magamat és őket. Magamat, aki perlek és dacolok az ősök akarataival, aki szembeszállok a sorsuk átkával, aki nem vagyok sem elég bátor, sem elég gyáva, meghalni ingyen. Őket, a véreimet, akiket még nem gyalázott meg, nem rombolt össze a kultúra és a háboru. Akiknek még több a kacagásuk, mint a könnyük, kisebb a szívük, mint az öklük, akik még mindig a földön és a földből élnek.

Én valamerre Keletnek megyek. Ahol még egyszer annyi, ami vér, még egyszer akkorák a nagy hegyek, ahol nem kötnek nyügző nevek; turáni hév nap, szarmata szelek kiegészítik, szétfujják a lelkemből az emlékezést. Ahol a puszták végtelenje, a dolgok egyszerűsége, az asszonyok állatúsága, olyan lesz nekem, mint az éhezőnek egy falat kenyér. Én lenni akarok. Én egészséges akarok lenni. Én a dédapámnak az apja akarok lenni. Huszonnyolc éves vagyok, de huszonnyolc éves akarok lenni.

Mielőtt eladtam az utolsó tenyérnyi helyet, melyen az apám, nagyapám, dédapám élt, ott voltam összeszedni a megmaradt lim-lomot Göcsön. A padláson találtam két láda régi írást. És itthon esténként elolvastam levelenként őket, olvastam mohón, könnyesen, nagy-nagy szeretettel és lázadással. Mire a második láda is kiürült, a szívem megtelt az elhatározással, hogy én megyek. Sokféle ócska, sárgult, egérrágta, félig égett írás. Volt közte okirat, szerződés, keresztlevél, prédikáció, tanulmány, életrajz, levél. És amennyivel többet olvastam belőlük, annyival tágult életem titkán a fátyol: megtaláltam nyomról-

nyomra az összefüggést az apám, nagyapám életén át a magam és a dédapám élete között. Megtaláltam az ő csókjában az én csóktalanságom okát, az ő dús szüretjében a magam kiömlött borát, az ő keze építésének fundamentumában a lábam alatti romokat. És egy megvilágosodott pillanatban láttam, hogy az ő, egy uri intéssel holnapra napolt kedvéből elem már feneketlen mély barázdák vetődtek, de hiányzik hozzá a tele magtár aranya már és rám csak az üres istállók maradtak. Egy pillanat alatt felvillant minden száz év alatt történt dolognak, háborúnak, forradalomnak, összeomlásnak, rombolásnak a végső oka: a fajta, a vér.

Turáni hév nap, szarmata szelek, tüzhányó, tájfun, levegő, mélység, gyorsaság, halál: én már csak ezekben hiszek. Ezek még vissza tudják belém oltani az ősi vért, kiépiteni bennem a régi fajtát.

Talán. De ha ezek nem, akkor semmi más.

Kicsi leányom, Madonna Mia megérted-e, hogy én nem tudok Tőled elbucszuzni és nem tudok Neked semmit, semmit mondani bucuzóra. Magammal nem vihetlek, vissza nem várhatz, ahová én megyek, arra nem vezet ut, ott nem vár senki, semmi. Magammal nem vihetlek, nem tudok annyira kalandor lenni, hogy Téged, akit eddig kényeztetett az élet, most belevigyelek a jövődöntlen jövőbe, hogy végig tudjam nézni, mint titkolod a nyomoruságot, a száműzetést és mint foltoznád össze a szétpattant szappanbuborékot. Hogy várj reám? Nem. Belőlem itt már nem lesz sem mesterember, sem ur. Engem már csak a revans, a csakazértse, a gyűlölet tart fenn és addig nem tudok már építeni, amíg magamat ki nem építettem. A konstruktív munkához pedig szeretet kell, türelem, fegyelem és önzetlenség. Én bennem pedig a Té lényed világosságán kívül minden — fekete sötétség vagyok.

Sokat vitáztam magammal: nincs-e más kiút, nem lehetne-e mégis maradni, Veled maradni. Nem. Az életünk olyan benne, mintha Te mindennap eljőnél meglátogatni engem, életfogytiglanra elítélt rabot. Én, aki négy évig idegen földön találkoztam és szabad fegyverben találkoztam az ellenséggel, nem tudom itthon elviselni a megaláztatást s a destructiót. Én, aki nyolcszáz évig ur voltam és intelligencia, én nem tudom tűrni a kommünt, az új társadalmat. Én, aki huszezer évvel ezelőtt a ceremóniák főpapja voltam a fáraók udvarában, most nem birom meghajtani a fejemet a pénz, az idő és a halál előtt. Én ragyegrestői, göcsi és kereki Egresteóy György.

Tizenhárom éves korodtól ismerlek Enyém. Tudom, hogy mit válaszolnál, ha utólrné még egy leved. Legyen akármi és legyen akárhogy, Te enyém akarsz lenni és velem akarsz lenni. De az ember és az ember élete két egészen különböző dolog. Te az életeddel nem rendelkez, s az élet sem Veled. Az életed olyan lesz, amilyennek lennie szükségszerűen kell. De Te az enyém vagy és az enyém maradsz. Vagy tán nem az-e a szerelem, hogy két ember annyi sok más ember között egymásnak tudja magát, hogy az egyik, amikor válni kell, el tud válni úgy, mint hogyha meg se tenné, hogy a másik, ha válni kell, nem őrzöng, nem átkoz, nem vádol, nem sir és nem gyűlöl, hanem azt mondja: áldjon meg az Isten. Vagy az a szerelem, hogy két ember együvé hajtja járomba a nyakát, szenvedjen azon, hogy a másikat szenvedni látja, gyereket neveljen egy ismeretlen országnak, egy széthullott társadalomnak, egy valótlán jövődöntnek; hogy nyomorogjanak az életért, mely csak akkor élet, ha nem kell nyomorogni érte.

Én nem megyek el. Ezer aprósággal van tele az életed, melyben elfelejthetetlenül ott vagyok én. Ezer olyan vágyad van, melyre csak én vagyok a kielégítés, ezer olyan kérdésed, amelyre csak én vagyok a felelet. Amnyira az enyém vagy, hogy Te talán már nem is vagy más, csak nő, ha én nem vagyok. De én vagyok. És lenni akarok. És vissza akarok jönni, hogy itt maradhassak ezen a földön, mely az enyém. És elmegyek azért, hogy az lehessenek, aki csak a győzelem egyetlen eshetőségére készen jön vissza. Én az életet akarom és Erdélyt akarom és ez a kettő egy.

Mert van egy havasi virág, nálunk Székelyföldön bábakalácsnak hívják, Te ismered, hoztam Neked tavaly ősszel a Hargitáról. A mi földünkön kívül csak Keleten, Japánban él. Ott és egyedül a világon ott, megvannak a feltételei annak, hogy innen kitépve, oda átültetve gyökeret verjen, teremjen és virágozzék. Én megpróbálom.

Aztán mégis, ha úgy esne, hogy rajtam betelik a végzet, Te ne tudj arról Kiesilányom. Bennem a végtelen van: a Te szerelmed.

Ha úgy esne, majd elhozza a hirt Ferkó, a nagyapám kocsisának az unokája. Velem jön, Rajtam ki-

vül neki sines itt más senkije, semmije Nagyromániában. Ő lesz az egyetlen szál, ami még összeköt a multtal s nekem az igen, igen nagy dolog lesz, ha lesz, aki magyarul szóljon hozzám Mandzsuriában.

Ugy-e rossz vagyok, hogy még egyszer utoljára nem akartalak látni. Ugy-e még akartál volna mondani valamit, ugy-e megsimogattál volna még utoljára.

És most, hogy végére értem az írásomnak, mely nemcsak Hozzád irt levél, hanem magamnak való gyónás, magammal való harc is volt, most amig lezárom rajta a borítékot, bár tudom, hogy nekem igazam van, most ebben a percben mégis csupa könny, csupa gyöngeség vagyok. Aki odahllna az öledbe, gyermekem, zokogva, aki bevallaná, hogy kinlódik, reszket és egyesegyedül van ezen az utolsó májusi éjszakán, aki bevallaná, hogy akármilyen erős és okos benne az elhatározás, de most még egy pillanatig erősebb a jázmin, a holdfény, a cigánymuzsika, csak még egy pillanatig. — Azután végigdörög a földelzeten a lánca: Voluntás Tua, éldjon meg az Isten,

a Tied.

Csanády György.

Mátyás katonái.

(Résztesz az Uj Élet vers pályázatán.)

Ő küldte minket. Szóltott: menjetek Nyugat felé, hol a testvér lakik, Hol hajdanán habzó Dunánk felett Felhők csodálták váram tornyait.

Mondjátok ott: a ködbehullt Szamosnak Ó-városából én küldöttelek. Halott éiökhöz ébredő halottak Királya küld parancsot véletek.

Mondjátok ott: immáron messze vessék A bús lemondást, siri álmokat. Felöltvén új időknek vértetétjét — Im ez parancsom — készen álljanak.

Mondjátok ott: Mátyás kivonta kardját Mely négyszáz éve tétlenül pihent. Gyűrűs hollóját új szelek ragadják, Imhol: Hunyad zászlója újra leng.

Amerre leng, magyar rónák mezőin Hadd zúgjon át, új ébredés! szeled. Hadd hirdessétek, én zászlóvivőim Az eljövendő új ítéletet.

Gyújtátok lángját új idők hitének Hordjátok véres kardom mindenütt; Parancsom ez. Reá örök pecsétet Ten sziveteknek dobbandása üt.

Szóltott s mi láttuk: orcáján derengő Nagy virradat, — sejtelmes fény — ragyog. A messzeségből hang szállt, bűgva zengő S szívünket mámor fogta el legott.

És utra keltünk. Haj, nem harci ménék Hozák, mint hajdan Korvin harcosit. Hoztak, mint hajdan Korvin harcosit. Hideg vagon-tanyája zúgva vitt.

Most itt vagyunk. Utött-kopott a menténk, Csizmánk szakadt, vásott a kalpagunk. De ócska tokban villog büszke pengénk. Örök csatákra edzve két karunk.

Im itt vagyunk. Ajkunk hunyó tüzeknek Végsőt világló üszkét szítja föl. Hangunk riadtán milliók üzennek Nagy ébresztőt, mely nyugtotokra tör.

Im itt vagyunk, ólmos-nyugalmu puszták Kherub-csodái, harsonás hadak, Kik ősi fészükü messze-messze hagyták, Hirdetni, Mátyás! új országodat.

S hirdetjük hittel: túl a szemhatáron Sugárkévéit bontja már a nap. De oh Uram! mélységes itt az álom, Forrás e lelkek szirtjén nem fakad.

Oh jer, segíts e meddő küzdelemnek Nehéz óráiban, nagy Fejedelem! Hol földi kéz csodát már nem művelhet Oh jöjj, légy urrá itt a lelkeken!

Uram, halld meg szavunk! Hozzád kiáltnak A messzi rónán bolygó székelyek! Suhogtasd meg rettentő Fringiádnak Zúgó vasát ez álmodók felett!

Uram, jövel! Királyi fényű orcád
Striboltok éjét hadd söpörje el!
Oh hadd legyen tiéd ismét ez ország!
Hozzád kiáltunk: Nagy Mátyás, jövel!